

Kozak-Zychman, Wanda / Szeliga, Marcin

Materiały antropologiczne z XVI-XVIII-wiecznego cmentarzyska w Lublinie, stan. Ogród Saski

Archeologia Polski Środkowowschodniej 6, 146-148

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WANDA KOZAK-ZYCHMAN, MARCIN SZELIGA

MATERIAŁY ANTROPOLOGICZNE Z XVI-XVIII-WIECZNEGO CMENTARZYSKA W LUBLINIE,
STAN. OGRÓD SASKI

Opracowane materiały kostne, datowane na XVI-XVIII w., pochodzą z badań ziemnego kopca usytuowanego w południowo-zachodnim narożniku Ogrodu Saskiego w Lublinie. Prace wykopaliskowe na tym stanowisku prowadzone były jesienią 2000 roku przez D. Włodarczyka z Pracowni Badań i Nadzorów Archeologicznych w Lublinie.

Do analizy antropologicznej przekazano szczątki kostne z 12, spośród odkrytych wówczas 31 grobów (W. Kozak-Zychman, M. Szeliga 2000). Ustalono, iż należały one do 12 osobników dorosłych, tj. zmarłych w wieku powyżej 20 lat (w tym 5 *Adultus* i 4 *Maturus*), 2 młodocianych (*Infans III/Iuvenis* i *Iuvenis*) oraz 5 dzieci (*Infans I*). Siedem grobów (nr 5, 9, 11, 13, 20, 31 i 32) zawierało pochówki pojedyncze, trzy (nr 16, 27 i 29) – pochówki podwójne, zaś w dwóch (nr 3 i 7) obecne były szczątki trzech osobników. Istnieje przy tym duże prawdopodobieństwo, iż szczątki oznaczone jako 3B pochodziły z sąsiedniego grobu nr 8, zaś jako 7B – z wyżej usytuowanego grobu nr 3. Płeć określono dla 10 osobników dorosłych, wśród których było 7 mężczyzn i 3 kobiety (tab. 1).

Dobry stan zachowania materiałów kostnych pozwolił na zdjęcie podstawowych pomiarów, wg techniki i z zachowaniem numeracji R. Martina (R. Martin, K. Saller 1957), 10 czaszek wyżej wspomnianych osobników dorosłych (tab. 2). Na ich podstawie wyliczono wskaźniki kranjologiczne (tab. 3).

Mężczyźni posiadali średnio długie bądź krótkie czaszki, najczęściej szerokie twarze i lica, szerokie czoła i nosy oraz wysokie oczodoły. Czaszki kobiet były krótkie. Posiadały one przy tym średniej szerokości twarze, lica i czoła oraz średnio wysokie oczodoły i średnio szerokie nosy.

Pomiary kości kończyn - wykonane także dla 10 osobników dorosłych - wykorzystano do rekonstrukcji (metodą K. Pearsona, 1899) przyżyciowej wysokości ciała (tab. 4).

Zarówno kobiety jak i większość mężczyzn była średniego wzrostu lub nieco powyżej średniego. Nie było natomiast osobników wysokorosłych.

Spośród schorzeń najliczniejszą grupę, wśród badanej ludności, stanowiły choroby zębów i przyzębia (w tym próchnica i paradentoz). Odnotowano je u osobników z grobów nr 3, 13, 16, 20, 27, 29 i 31. Poza tym na prawej kości ciemie-

Tab. 1. Wiek i płeć zmarłych.

Nr grobu	Nr szkielet	Płeć	Wiek	Kategoria wieku *
3	3	K	40 – 50	<i>Maturus</i>
	3A	?	?	<i>Infans I</i>
	3B	?	?	osobnik dorosły
5	5	K	20 – 25	<i>Adultus</i>
7	7	K	20 – 25	<i>Adultus</i>
	7A	?	1 – 2	<i>Infans I</i>
	7B	?	?	osobnik dorosły
9	9	?	ok. 6	<i>Infans I</i>
11	11	?	15 – 18	<i>Juvenis</i>
13	13	M?	35 – 40	<i>Maturus</i>
16	16	M	20 – 25	<i>Adultus</i>
	16A	?	?	<i>Infans I</i>
20	20	M	35 – 40	<i>Maturus</i>
27	27	M	40 – 50	<i>Maturus</i>
	27A	?	14 – 16	<i>Infans II/Juvenis</i>
29	29	M	20 – 30	<i>Adultus</i>
	29A	?	?	<i>Infans I</i>
31	31	M	30 – 35	<i>Maturus</i>
32	32	M	ok. 25	<i>Adultus</i>

* przyjęte przedziały: 0-7 *Infans I*, 7-15 *Infans II*, 15-20 *Juvenis*, 20-30 *Adultus*, 30-60 *Maturus* i osobnik dorosły dla zmarłego w wieku powyżej 20 lat.

niowej wspomnianego wcześniej osobnika z grobu nr 13 obecny był kostniak (17 x 26 mm); zmiana o charakterze nowotworowym zaliczana do guzów łagodnych. Na trzonach kręgowych głównie odcinka lędźwiowego, tego samego mężczyzny, występowały liczne zmiany zwyrodnieniowe w postaci osteofitów, a ostatni krąg lędźwiowy (L₅) był zasymilowany z kością krzyżową (sakralizacja). Interesującym przypadkiem anomalii rozwojowej był wrodzony brak obu siekaczy bocznych (I₂) w szczęcie górnej. Dotyczył on dorosłego mężczyzny z grobu nr 31.

Tab. 2. Pomiary czaszek (mm).

Lp	Nr grobu (szkieletu)	1 g-op	8 eu-eu	9 ft-ft	17 ba-b	45 zy-zy	46 zm-zm	47 n-gn	48 n-pr	51 mf-ek	52 w.ocz.	54 sz.a.p.	55 n-ns
Mężczyźni													
1	13	170	142	100	138	132	99	110?	58?	38	30	29	46
2	16	180	143	94	140	130	97	110	60	35	30	23	44
3	20	172	147	98	133	130	95	107	62	40	31	25	46
4	27	183	142	99	138	–	–	–	–	–	–	–	–
5	29	182	147	102	140	135	96	108	60	40	35	24	47
6	31	190	150	107	142	129	96	122	72	39	35	23	52
7	32	184	143	99	134	130	90	115	64	39	29	24	48
Kobiety													
8	3	–	–	92?	–	–	108?	105?	65?	38	30	23?	48
9	5	164	146?	96	124	130?	91	105	62	38	32	22	45
10	7	175	144	104	130	124	91	108?	63?	38	32	23	47?

Tab. 3. Wskaźniki kraniologiczne.

Lp.	Nr grobu (szkieletu)	8:1 szer.-dł.	17:1 wys.-dł.	17:8 wys.-sz.	9:8 cz.-szer.	45:8 j.-szer.	47:45 twarzy	48:45 lic.K.	48:46 szcz.V.	52:51 ocz.	54:55 nosa
Mężczyźni											
1	13	82,5	81,2	97,2	70,4	93,0	83,3?	43,9?	58,6?	78,9	63,0
2	16	79,4	77,8	97,9	65,7	90,9	84,6	46,2	61,9	85,7	52,3
3	20	85,5	77,3	90,5	66,7	88,4	82,3	47,7	65,3	77,5	54,3
4	27	77,6	75,4	97,2	69,7	–	–	–	–	–	–
5	29	80,8	76,9	95,2	69,4	91,8	80,0	44,4	62,5	87,5	51,1
6	31	78,9	74,7	94,7	71,3	86,0	94,6	55,8	75,0	89,7	44,2
7	32	77,7	72,8	93,7	69,2	90,9	88,5	49,2	71,1	74,4	50,0
Kobiety											
8	3	–	–	–	–	–	–	–	60,2	78,9	47,9
9	5	89,0?	75,6	84,9?	65,8?	89,0?	80,8?	47,7?	68,1	84,2	48,9
10	7	82,3	74,3	90,3	72,2	86,1	87,1?	50,8?	69,2?	84,2	48,9

Tab. 4. Pomiary kości kończyn (mm) i przyżyciowa wysokość ciała (cm).

Lp	Nr grobu (szkieletu)	Humerus M-1		Radius M-1		Femur				Tibia M-1		Wys. Ciała (wg metody K. Pearsona)
		L	P	L	P	M-1		M-2		L	P	
Mężczyźni												
1	13	290	293	221	220	398	398?	396	396?	320	320	156
2	16	305	312	235	237	430	430	427	428	343	–	162
3	20	311	326!	232	233	441	438	434	432	343	344	162
4	27	319	331!	238	244	430	434	426	430	356	356	164
5	29	320	325	240	240	440	437	437	433	342	341	163
6	31	320	327	240	243	449	448	443	443	375	378	166
7	32	324	332	254	257	–	–	–	–	–	–	167
Kobiety												
8	3	283	290	–	208	384	387	381	385	325!	315	149
9	5	279	283	207	208	–	397?	–	–	320	318	150
10	7	288	296!	–	–	414	407	409	403	330	333	153

LITERATURA

- Kozak-Zychman W., Szeliga M.
2000 *Analiza antropologiczna szczątków kostnych z nowożytnego cmentarzyska – stan. Ogród Saski – w Lublinie*, mps w Pracowni Badań i Nadzorów Archeologicznych w Lublinie.
- Martin R., Saller K.
1957 *Lehrbuch der Anthropologie*, Stuttgart
- Pearson K.
1899 On the Reconstruction of Stature of Prehistoric Races. *Mathematic Contributions to the Theory of Evolution*. Transactions of the Royal Society, vol. 192, s. 169-245

WANDA KOZAK-ZYCHMAN, MARCIN SZELIGA

ANTHROPOLOGICAL MATERIALS FROM THE 16TH – 18TH CENTURY CEMETERY IN LUBLIN, SITE AT SASKI PARK

The studied materials come from excavations at an earth mound at Saski Park carried out in 2000 by D. Włodarczyk of the Archaeological Excavation and Supervision Service in Lublin.

The bone remains from 12 graves belonged to 12 adult individuals (*Adultus* and *Maturus*), 2 juvenile individuals (*Infans II / Juvenis* and *Juvenis*), and 5 children (*Infans I*). Seven graves contained single burials, three – double burials, and in two graves, burials of three individuals were found. There is a high probability that the remains recorded as 3B came from grave 8, while those recorded as 7B came from grave 3. Gender was determined for 10 adult individuals. These were 7 men and 3 women (Tab. 1).

For all the aforementioned adult individuals measurement of the skulls were taken (according to the R. Martin technique) and craniological indicators were calculated (Tabs. 2 and 3). Additionally, measurements of the length of the limb bones were taken, and the intravital body height was reconstructed (according to the K. Pearson method) (Tab. 4).

Among the developmental anomalies observed, the most interesting is the inborn absence of side incisors in the maxilla in the case of the individual from grave 31. As for illnesses, a bone cancer was observed (osteoma measuring 17 x 26 mm) on the right parietal bone of the individual from grave 13.

Katedra Archeologii UMCS